Marosi Lajos

Marina Cvetajeva fiának két kerek évfordulója

1.

Éppen 100 évvel ezelőtt, 1925. február elsején született (Prága mellett, emigrációban) Marina Cvetajeva költő fia, **Georgij Efron.** Párizsban ismerte meg a világot, és 1939-ben került orosz földre. Serdülőkorától naplót vezetett, amelyhez olyan őszinte volt, mint egy hű társhoz.

Róla, családjáról, a szintén Párizsban nevelkedett barátjáról és különös hazaszeretetéről adott ki 2021-ben dokumentumregényt Szergej Beljakov történész, író*. Hogy még miről, azt azonnal elárulja a regény címe: Парижские мальчики в сталинской Москве. (Párizsi fiúk a sztálini Moszkvában. Én *fiúk*nak fordítottam, de lehetett volna *srácok*at is írni. Fordítói döntés dolga, ahogy Georgij beceneve is.) A könyv egyúttal alapos, nagyon sokoldalú korrajz. Ezért keltette fel érdeklődésemet. Mert én is éltem évekig a Szovjetunióban, s bár éppen 25 évvel Georgij után születtem, feltételeztem, hogy hasonlóságokat és különbségeket találok, ha figyelmesen olvasom. Az nagyon kellemes meglepetés volt számomra, hogy egy hús-vér közös ismerőst is találtam, mindkettőnk kedvenc színészét, Arkagyij Rajkint. A párizsi fiú a fiatal Rajkinért lelkesedett, én a pályája végefelé járóért.

Georgij Efron pályája elejére sem érhetett el. Épp elkezdte az egyetemet irodalomszakon, amikor behívták katonának. A náci német sereg visszaszorításakor, a Bagratyion-hadműveletben elesett. Lehetett volna sikeres író, irodalomtörténész, fordító, festő, karikaturista, hiszen rendkívül olvasott és ambiciózus fiatalember volt már 18 évesen is. Árván is. Tervezte megírni az orosz kultúrában oly nagy szerepet vállalt családja történetét. Cvetajeva költői tehetségét ugyan nem örökölte, de ha megérte volna a 60-as éveket, megvalósulhattak volna a tervei ismertségről, boldogságról, talán még saját szobája is lett volna…

(*Fotó: Irina Makszimenko, Wikipédia)*

* ***Szergej Sztanyiszlavovics Beljakov*** *48 esztendős, Jekatyerinburgban él, a történettudomány kandidátusa, több sikeres, díjnyertes könyv szerzője. Műveit szerb nyelvre fordították le.*

2.

A naplókra felkapom a fejem. Különösen azóta, hogy 2021-ben én is kiadtam egyet, a magamét. Így figyeltem föl Beljakov Georgij Efronról írt könyvére is. Nem sok misztika lakozik bennem, de bizonyos egybeesések, furcsa párhuzamok, másrészt a kerek számok (hát még, ha nagyok!) vonzanak. Talán a matematika iránti családias kapcsolataim miatt, talán azért, mert Vlagyimir Viszockij verseinek fordítása közben elgondolkoztam számmisztikus költeményein, megmosolyogtam őket, pedig esetleg komolyan is vehettem volna az ilyesmit…

Beljakov naplókönyve szintén 2021-ben jelent meg nagyjából olyan terjedelemben mint az enyém, s nagyrészt azokon a helyeken játszódik, ahol az én diáktörténetem: szovjet városokban, *insztyitutokban*, vasúti kocsikban, felvonulásokon. Csak 2–3 évtizeddel korábban. Az orosz szerző a 2023-as budapesti Könyvünnepen mutatta be a még csak oroszul (és szerbül) létező könyvét, és elkottyantotta, hogy aznap, október elsején van a születésnapja. Ismeretlenként elkértem tőle a digitális anyagot – olvasásra. Csak az egyik lábammal kéredzkedtem be írói munkájába, mint a farkas a kismalac ajtaján, de végül a másik lábammal is, amennyiben elkezdtem dolgozni a könyv fordításán abban a reményben, hogy alig egy év alatt elkészülök és előállok vele. A szerző születésnapján. Majd meg kell lepődnie.

Nem lett elég az idő: 2024. október 1-re csak a kétharmaddal lettem kész. De hiszen közeledik még egy születésnap, Georgijé. A századik! Ha addigra elkészül a fordítás, Szergej meg fog döbbenni, gondoltam. Itt tartok most.

Kérdezhetitek: találtam-e párhuzamokat a két fiú, a párizsi és a miskolci (aki én vagyok) sorsában? Egyet biztosan találtam, igen! Azt a szándékot, hogy a két kultúrát közvetíteni kell egymás felé. Georgij a francia irodalmat annak oroszra fordításával a Szovjetunióba, az orosz kultúrát pedig a franciáknak. Én hasonlóval próbálkoztam magyar–orosz, orosz–magyar viszonylatban. A többi dologról, tulajdonviszonyokról, hiánygazdaságról, társbérletről, közösségi szemléletről, mozikról, színházi életről, koncertekről a mozielőadások előtt, és a honvágyról Párizs és Miskolc iránt most nem szólva. Ezekről majd máskor, egy beszélgetésen Beljakov könyvéről vagy a magyar változat remélt bemutatóján.

Marina Cvetajeva:

Kert

Poklokkal vert
Életemér'
Kéne egy kert.
Ha küldenél…
Ha küldenél,
Sok évemért:
Dolgosakért,
Görnyedtekért.

Vénségemre
Nagy kincset rejt:
Láz-évekre –
Egy hűvös kert.

Szökevénynek,
Küldd el nekem:
De egy lélek
Benn ne legyen!

Se osonás!
Se leskelés!
Se gúnyolás!
Se füttyögés!

Nagyothallót
Küldjél nekem:
Csak jószagút!
Csak néptelent!

Szólj: *„Elég a kínból – íme*
A kerted, magányod ríme."
(Ne állj a közelben te sem!)
„Kert, magányát **én** *ismerem."*

Ilyen kert kéne őszre még…
Az Első Kert? Vagy tán – a vég? –
Öregségemre küldheted –
Feloldozni a lelkemet.

Marosi Lajos fordítása